

De (biologische) boer als landschapsondernemer

Corrinne Goenee – White Tree BV

Daniël de Jong – ASG – Wageningen UR

De (biologische) boer als landschapsondernemer

Welke beelden en verwachtingen hebben consumenten ten opzichte van hoe biologische ondernemers omgaan met natuur, landschap en biodiversiteit op hun bedrijf?

18 december 2008

Doelstelling

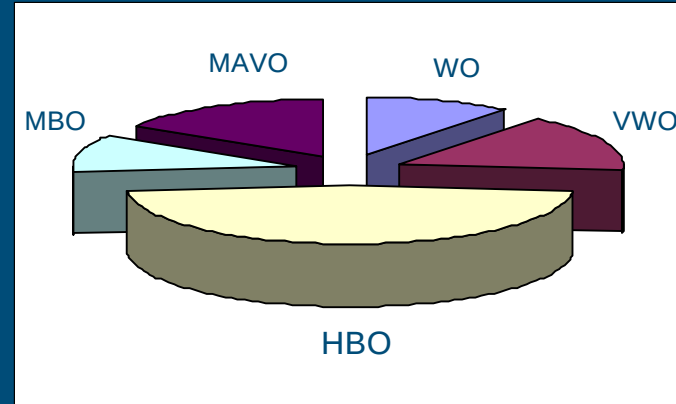
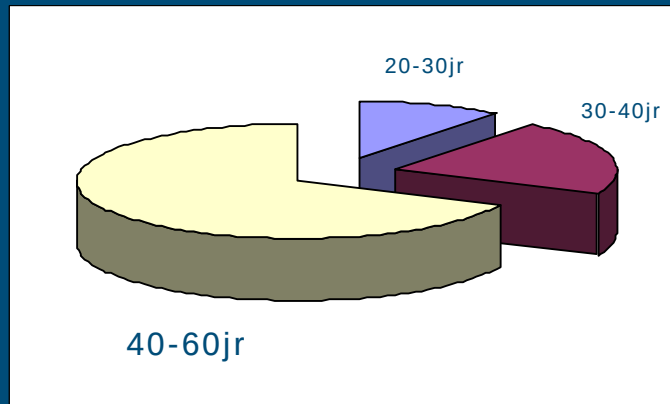
■ Doel van het project:

- Inzicht verkrijgen in beelden en verwachtingen van consumenten ten aanzien van hoe biologische ondernemers omgaan met natuur, landschap en biodiversiteit op hun bedrijf.
- Deze inzichten kunnen door ondernemers én door beleidsmakers gebruikt worden om activiteiten voor onderhoud en behoud van natuur en landschap te stimuleren en vergoed te krijgen.

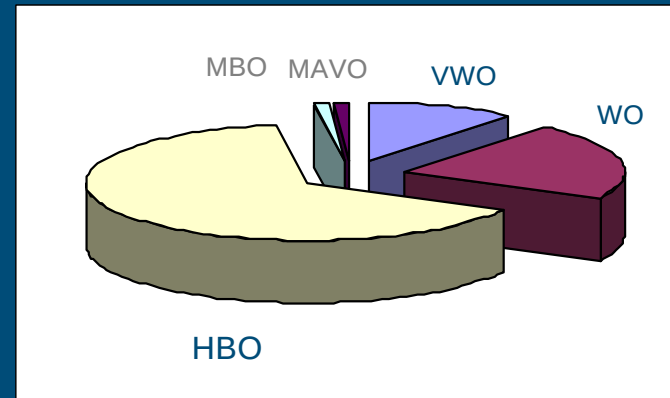
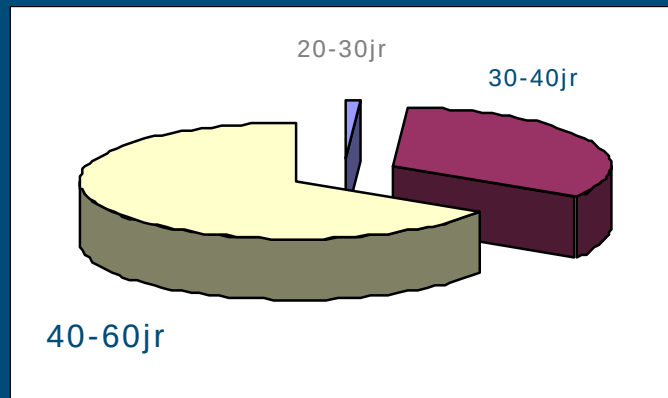
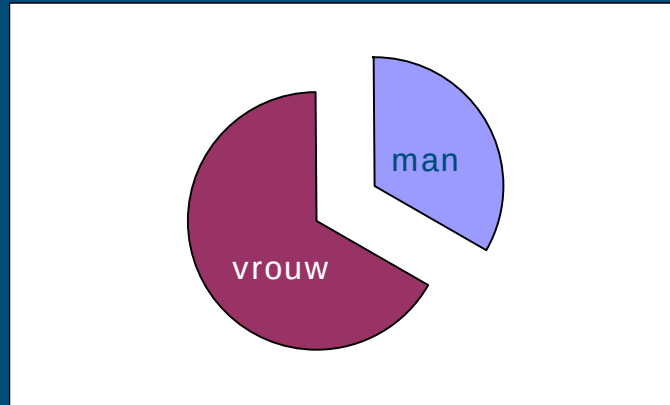
Methode

- Dit is gebeurd middels intuïtief onderzoek omdat we weten dat landschap cognitief gezien als aankoopmotief nauwelijks een rol speelt. Wij wilden onuitgesproken, onbewuste, emotionele aspecten ontdekken waar overheid en ondernemers iets mee kunnen gaan doen.
- Het onderzoek is dan ook kwalitatief van aard. Dat betekent dat het onderzoek in de toekomst opgeschaald zal moeten worden om de resultaten ook 'hard' te maken.

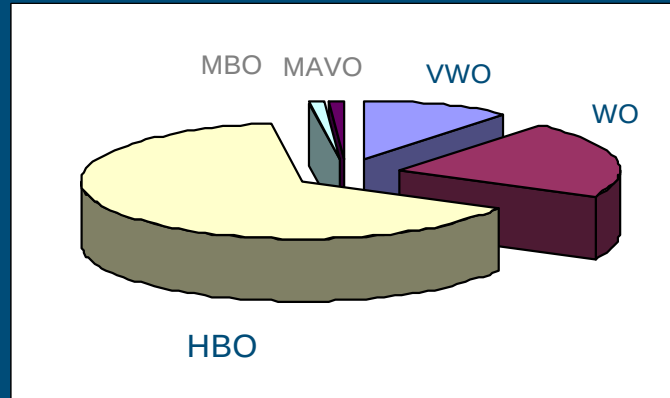
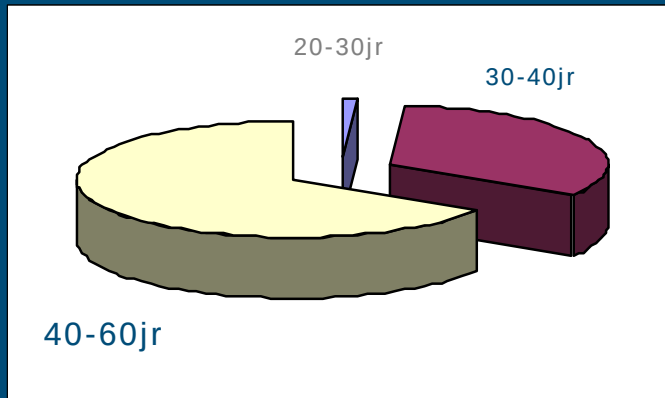
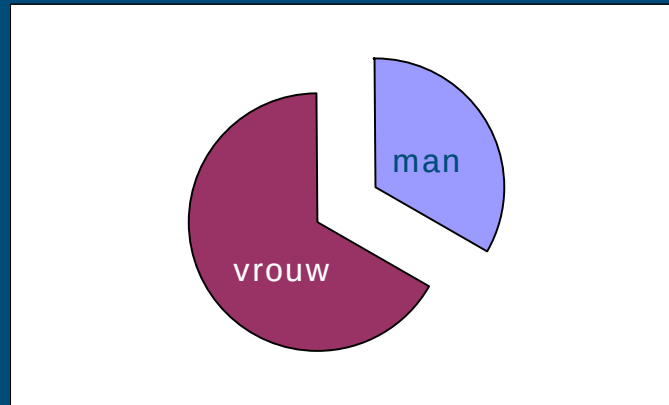
Respondenten (n=19)

Heavy users biologisch

Non users biologisch

Resultaten

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGENUR

White
Tree
Growth through innovation

Onderzoeksresultaten

■ Persoon

- wie is die boer?

■ Gedrag

- hoe gaat hij om met...?

■ Zintuiglijke associaties

- Boeren, boerderijen en omgeving in geuren en kleuren

■ Intuïtieve score van circa 140 deelaspecten

Persoon, waarden en gedrag

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGENUR

White
Tree
Growth through innovation

grootschalig efficiënt massaal en machinaal standaard

bedrijf overgenomen van vader nuchter, pragmatisch christelijk
één grote stal, vol met dieren hekken van metaal, ijzer, schrikdraad

Harde werker	Ouderwetse boerderij	Tuin is strak, 'gemaakt'
Laaggeschoold	Klassieke inrichting	Monotone akkers
Hobby is voetbal	Vakantie in Spanje	Zware, verouderde machines

Minder dieren
Meer soorten
Meer ruimte
Meer buiten
Produceert niet
meer dan nodig

Hekken van hout
-niet geverfd-
Onverharde
landweggetjes

heeft visie, ideaal
intelligent
sportief, gezond

hooggeschoold
leest de NRC
hobby is tuinieren

antroposofisch, boedhist, atheïst
vakantie liefst in Scandinavië
milieuvriendelijke machines

Moderne boerderij

Inrichting is
klassiek-modern

Erf is verzorgd en
geordend

Tuin is natuurlijk,
veel soorten

Akkers afwisselend,
goed onderhouden

De biologische boer

- De biologische boer weegt meerdere belangen mee in zijn gedrag en beslissingen en is niet materialistisch ingesteld.
 - Dat heeft onder andere tot gevolg dat hij aandacht heeft voor zijn omgeving en dat hij sociaal en respectvol is in de omgang met mensen, dieren en de natuur.
 - Daardoor is ook zijn directe omgeving beter onderhouden en verzorgd dan die van de gewone boer.

De biologische landbouwondernemer

- Opvallend is dat de biologische boer gezien wordt als moderner en hoger geschoold dan de gewone boer. De biologische boer is ook eerder aanhanger van new age en boeddhisme dan van een traditioneel christelijk geloof.
- Hij heeft plezier in zijn werk omdat hij dat uit overtuiging doet. Er is rust op zijn bedrijf omdat hij minder geforceerd bezig is met produceren. Ook lijkt hij verder vooruit te kijken dan de gewone boer. Hij maakt zich immers sterk voor milieu en klimaat.

De gewone landbouwondernemer

- De gewone boer is meer met alledaagse, pragmatische zaken bezig zoals met de reparatie van zijn machines.
- Hij wordt gekenschetst als iemand die op korte termijn denkt en die vooral geïnteresseerd is in het maximaliseren van zijn eigen winst.
 - Dat vertaalt zich in het minimaliseren van onderhoud waardoor hij kiest voor grote, massale, eenzijdige productie waarmee dan weer monotone bermen, wegen, tuinen en landschappen geassocieerd worden. Efficiency is het enige dat telt en waar alles voor moet wijken.

Biologisch, natuur en landschap

- De biologische boer heeft meer aandacht voor flora en fauna in zijn omgeving dan de gewone boer.
- Hij heeft een goed verzorgd erf, in zijn tuin staan meer soorten planten, zijn akkers zijn afwisselender en rond zijn sloten vind je veel wilde bloemen en bramenstruiken.
- Je kunt zien dat hij aandacht heeft voor de natuur. Dat wordt zelfs doorgetrokken naar de bermen in zijn omgeving. Die zijn afwisselend, begroeid en verzorgd.

Passend bij biologisch

■ Educatie

- Rondleidingen op de boerderij
 - Werken/oogsten op de boerderij
 - Eten op de boerderij
- Educatieve diensten leiden tot bewustwording over (natuurlijke) voedselproductie, dat wat de biologische boer aan zijn hart gaat

Passend bij biologisch

■ Zorgboerderij

- Met name dagbesteding gehandicapten
 - sociale diensten zoals de zorgboerderij scoren hoog omdat de biologische boer gezien wordt als sociaal wezen met interesse in mensen bij wie de sfeer lossier is. Er heerst rust; planten krijgen immers ook de tijd om te groeien.

Minst passend bij biologisch

■ Recreatie

- Vakantie op de boerderij
- Uitjes op de boerderij
- Feesten op de boerderij

■ Ruimteverhuur

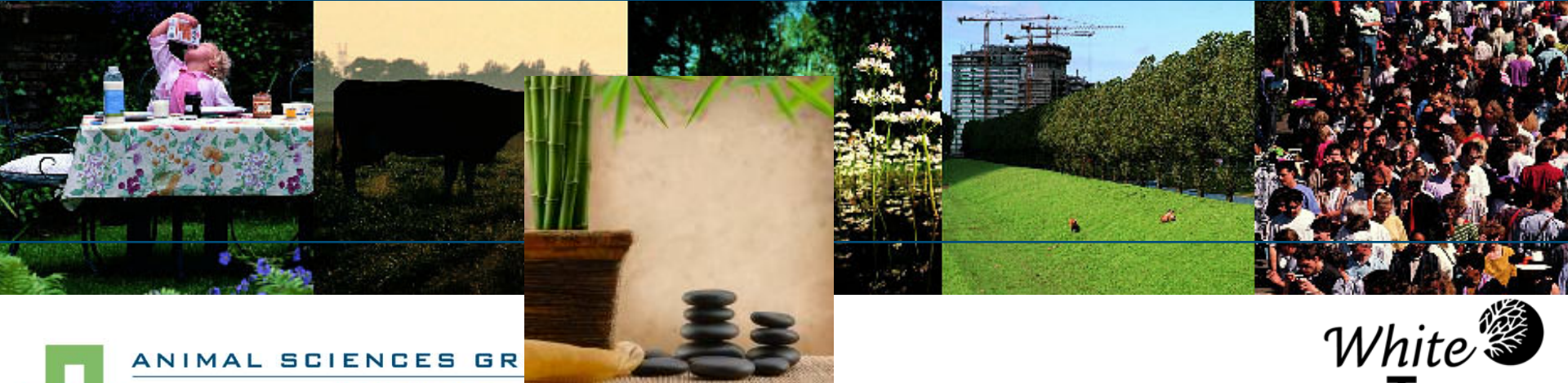
- Vergaderingen
- Stalling

Zintuiglijke associaties

“De meeste mensen voelen zich prettiger in een omgeving die gekenmerkt wordt door vloeiende lijnen dan waarin hoekige en spitse vormen de boventoon vormen. Hoekige en spitse vormen hebben iets agressiefs. Vloeiende lijnen in de omgeving geven daarentegen een gevoel van zachtheid en vriendelijkheid”.

Principes van Feng Shui.

ANIMAL SCIENCES GR
WAGENINGEN UR

White
Tree
Growth through innovation

Vorm

- Overwegend rond of ovaal voor biologische boeren, vierkant of rechthoekig voor gewone boeren*.
- Rond staat voor vriendelijk, vierkant voor robuust.
- Daarnaast drukt dit kenmerk vaak ook waardering uit omdat de meeste mensen een voorkeur hebben voor rond dat een vriendelijk, prettig, harmonieus gevoel geeft.

Kleur

- Overwegend groen voor de biologische boer; grijs, bruin en zwart voor de gewone boer; ook wel blauw voor de gewone boer (non users)

- Betekenisvelden

- Groen staat voor natuur, evenwicht en groeikracht
- Blauw voor autoriteit, afstand, macht en zekerheid
- Zwart voor ernst, zekerheid, onderdrukking
- Bruin voor geaard, stabiliteit
- Grijs voor grijs, saai en massaal

Materialen en geluiden

- De gewone boer wordt unaniem geassocieerd met hardere geluiden en hardere materialen, de biologische boer met zachtere.
 - Dit kan voortvloeien uit een vermeend zachter karakter of harmonieuzer bestaan van de biologische boer.
 - Ook spreekt er meer hectiek en drukte uit de opgegeven geluiden voor de gewone boer, meer rust en harmonie bij de biologische boer.
- De tegenstellingen tussen gewone en biologische boeren zijn onder de non users minder scherp dan onder de heavy users, en soms zelfs afwezig.

Mondgevoel en geuren

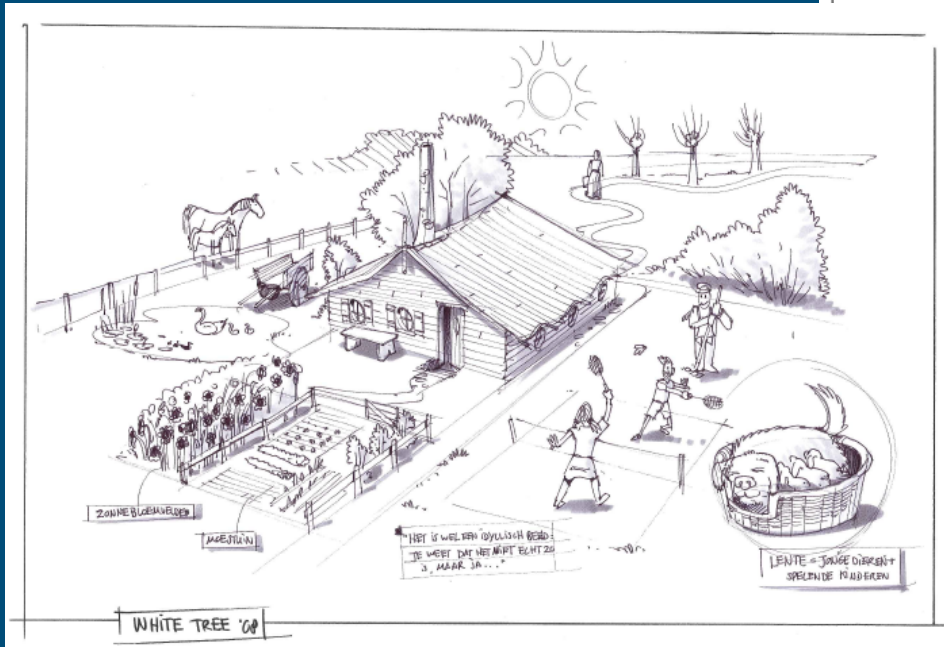
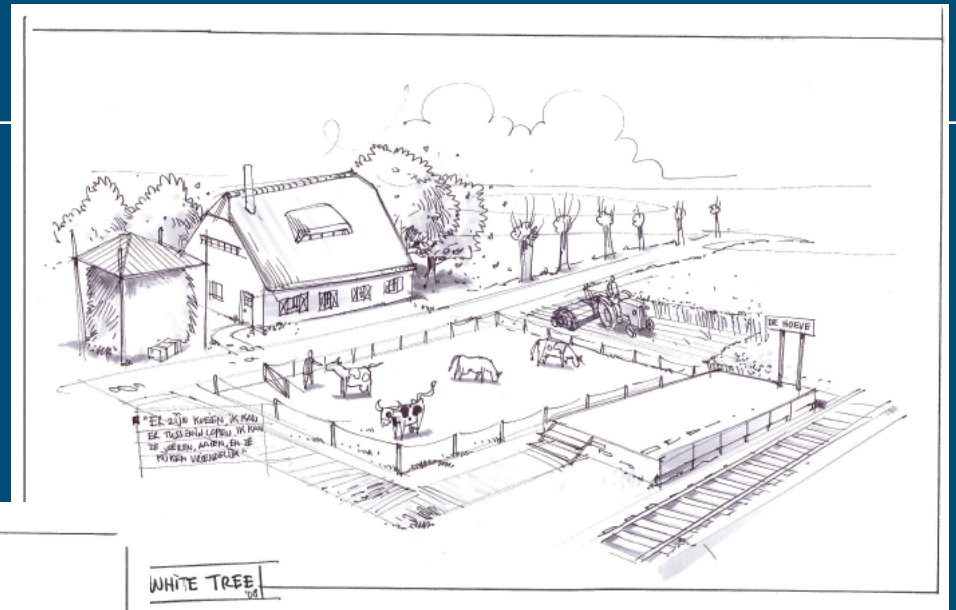
- De associaties in mondgevoel en geuren zijn bij alle respondenten positiever voor biologische boeren dan voor gewone boeren.
- Hieruit spreekt misschien onbewust toch de overtuiging dat biologische producten lekkerder zouden moeten zijn dan gewone, hoewel dat in de (rationele) einddiscussie beslist niet zo ervaren wordt.

Schetsen

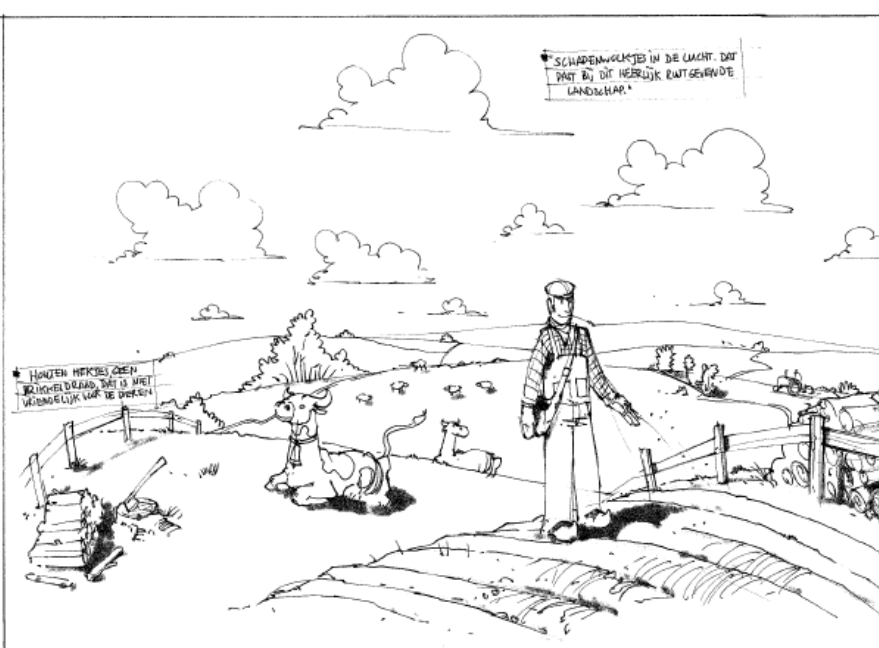
“Een klein, kabouterachtig houten huis. Een veld met zonnebloemen. Veel vogelnestjes met jonge vogeltjes. Puppies. Jonge kinderen aan het spelen en een boer in overall met stropluim in de mond die alles tevreden aanschouwt. Een vijver met jonge eendjes, zwanen, waterlelies. Een scheve houten kar. Heel veel verschillende bloemen in diverse kleuren. Een kronkelig pad naar het huis met houtsnippers. Knotwilgen. Een moestuin. Een weiland met schapen en paarden. Een vrouw komt aanwandelen. Het is lente...”

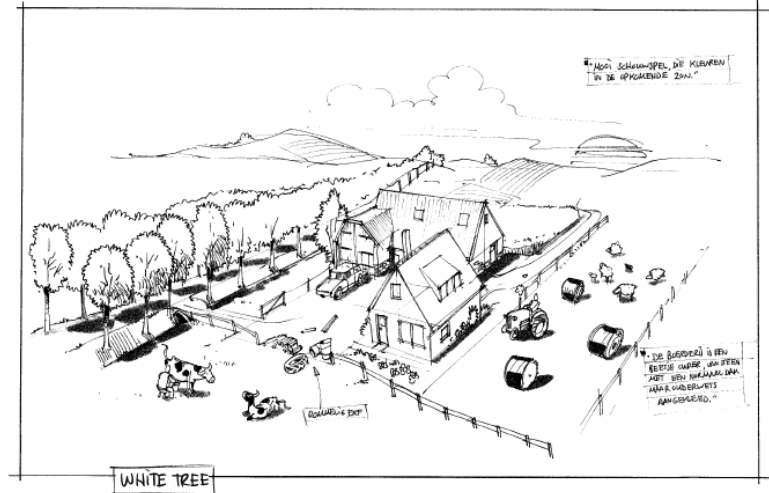
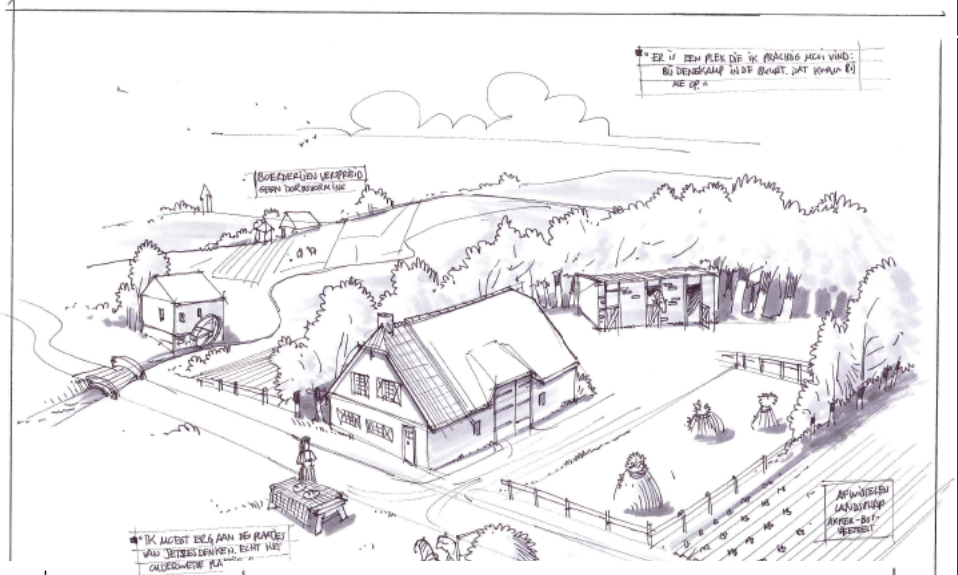
IDYLLISCH

LANDSCHAP

WHIT

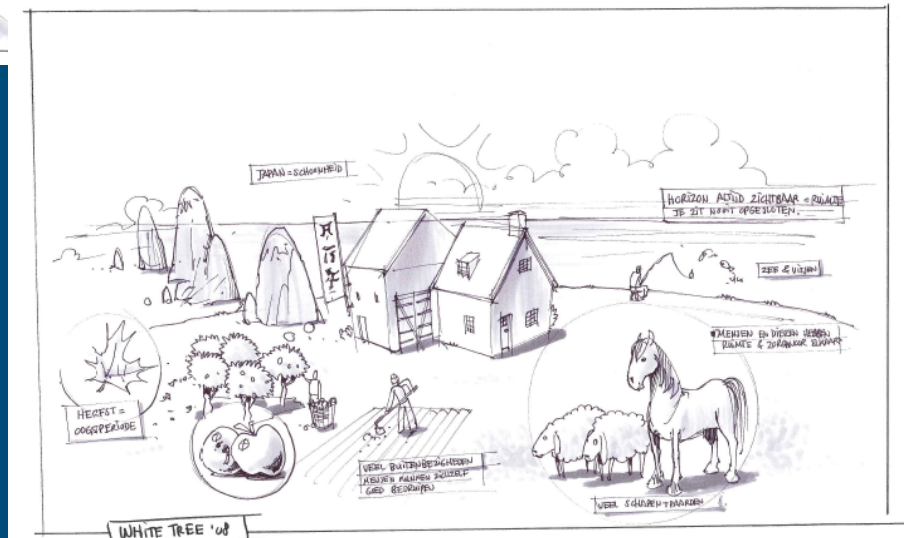
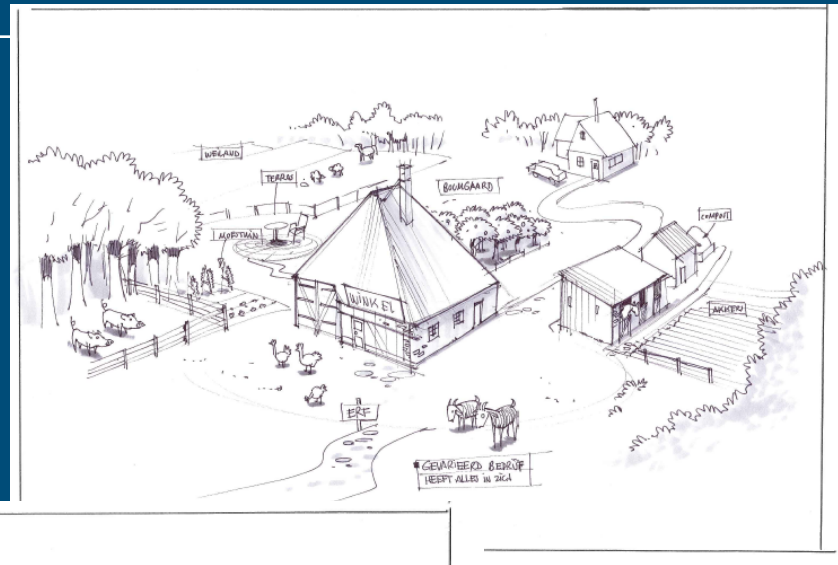
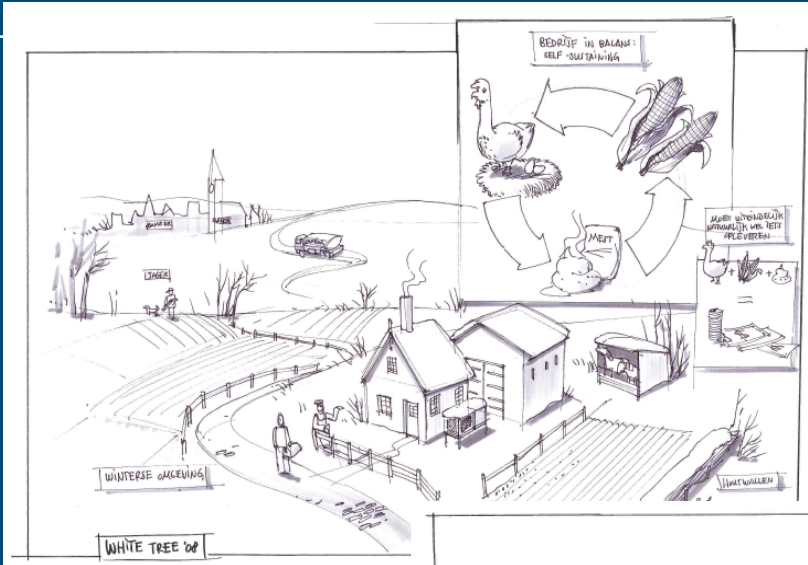
WHITE TREE

WHITE TREE

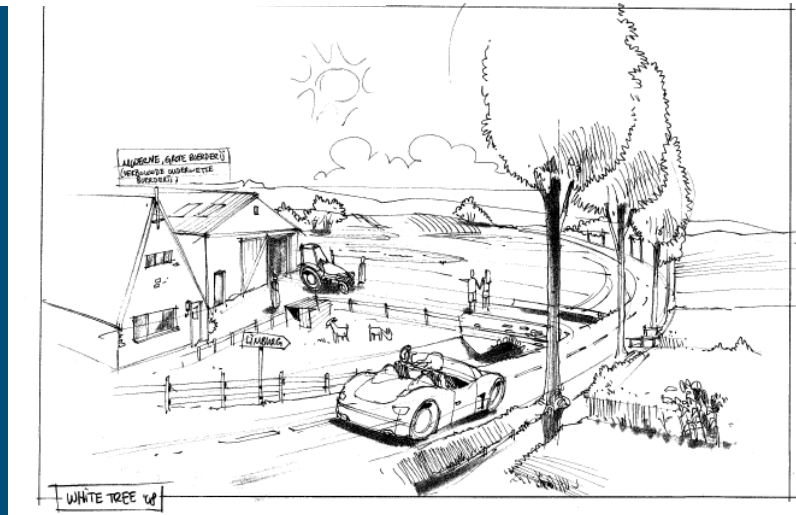
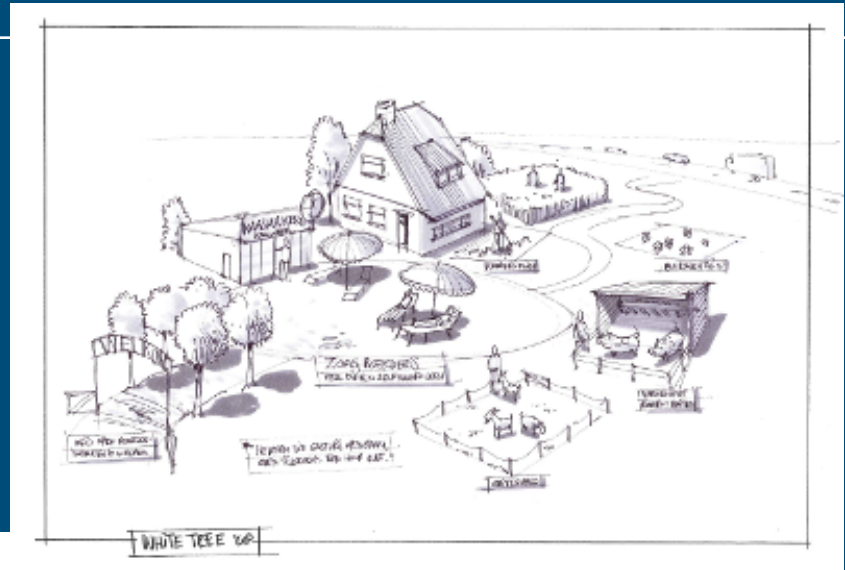
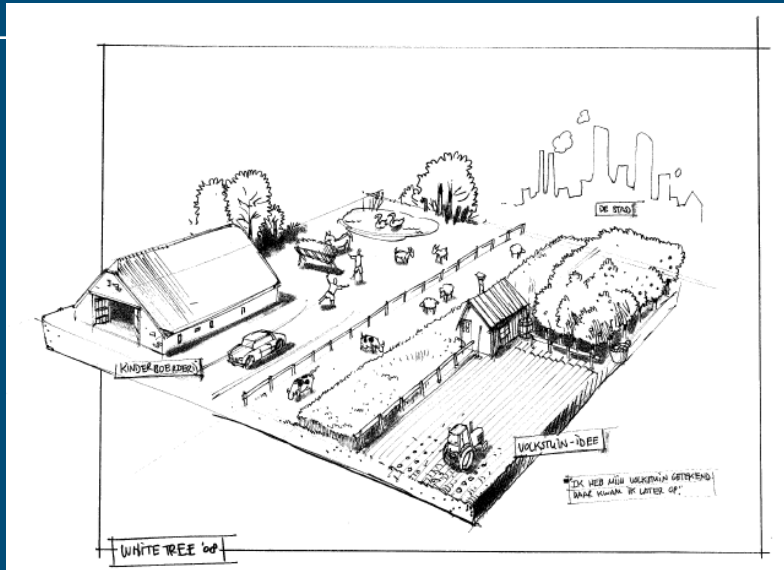

WHITE TREE

BIOLOGISCH

TOERISTISCH

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGEN UR

Rust, ruimte, harmonie

- Het wordt duidelijk dat iedereen een soort ideaalbeeld heeft waarin het traditionele stereotype van het boerenlandschap en boer met tractor de boventoon voert.
- Naast wijdse, uitgestrekte weilanden en akkers worden ook boomgaarden, moestuinen en waterpartijen (vijver, sloot, een enkele rivier) relatief vaak genoemd. Ook bomen en bloemen komen vaak voor. Er wordt contact gemaakt met dieren (spelend, nieuwsgierig) en men is lovend over de natuur en het landschap (dauw op het blad, prachtig landschap, mooi schouwspel met die opkomende zon).
- Het element van rust en ruimte is een zeer belangrijk aspect in het (ideale) boerenbestaan. In de stad is het al druk genoeg. Ook harmonie, tevredenheid en gezelligheid voeren de boventoon.

Biologisch ideaal

- De heavy users weten duidelijk meer van landbouw en met name de biologische landbouw. Dit valt af te leiden uit de mate van detail van de beschrijvingen.
- Daarnaast zijn er in deze groep meermaals verwijzingen naar specifieke biologische karakteristieken zoals houtwallen, hakhout, het gemengde (self-sustaining) bedrijf en “de plek waar mensen en dieren voor elkaar zorgen”

Toeristisch perspectief

- De non users lijken uit een meer toeristisch perspectief te kijken naar de boerderij en de omgeving daarvan.
 - Zij zien vaker een weg of stad in de buurt, of rijden in de auto langs een boerderij of weiland.
 - Zij beschrijven elementen die in de stedelijke omgeving voorkomen (kinderboerderij, tuinen, aangelegd park).
 - Ook noemen ze vaker activiteiten die je als bezoeker op een boerderij kunt uitvoeren (producten kopen, fruit plukken, tot rust komen).

Productie staat niet centraal

- Al met al kunnen we concluderen dat mensen de ideale landbouw verbinden aan het platteland en aan de rust, ruimte en harmonie die daar heerst. Het buitenleven staat centraal. Er wordt wel gewerkt maar er is geen stress; mensen hebben tijd voor een praatje.
- Dit is een ideaalbeeld waar productie niet centraal staat. Een beeld dat geassocieerd wordt met vrije tijd en ontspanning. Een beeld waar geen compromissen gesloten hoeven te worden vanwege praktische behoeften. Bruikbaar dus voor visuele communicatie over (biologische) boeren en landschap maar niet voor strikt informatieve doeleinden.

Emotionele scores

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGEN UR

White
Tree
Growth through innovation

Intuitieve beoordeling deelaspecten

1. Sparen van het milieu
2. Maatschappelijke betrokkenheid
3. Energiebeheer
4. Dierenwelzijn
5. Natuurbeheer en behoud van landschap
6. Educatie, zorg en recreatie

afschuwelijk

verontrustend

niet zo belangrijk

daar ga ik van uit

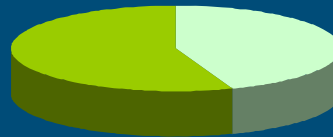
goeie zaak

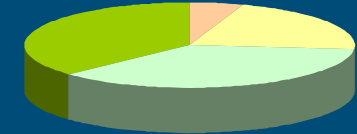
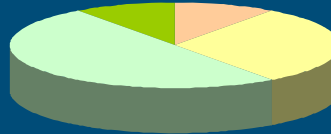
geweldig!

Wat vindt u ervan als...

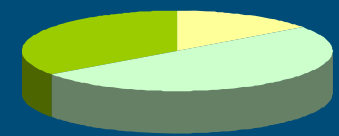
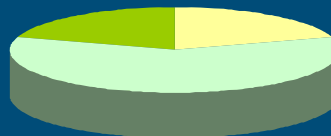
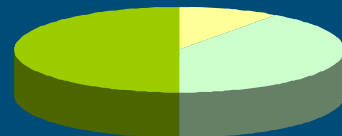
Als boeren het milieu sparen

Als boeren maatschappelijk betrokken zijn

Als boeren extra investeren in energiebeheer

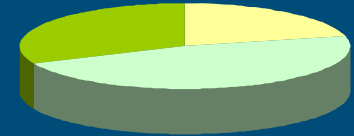
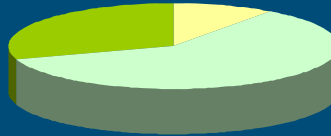
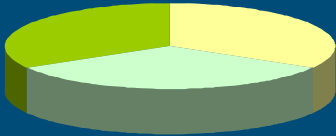
Heavy users

Non users

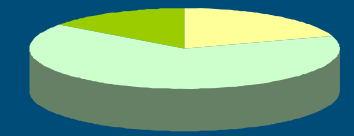
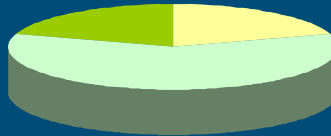
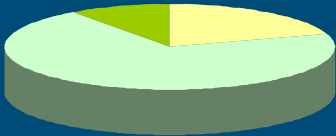
Totaal

Wat vindt u ervan als...

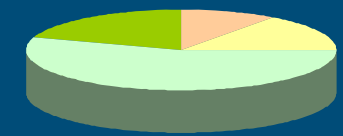
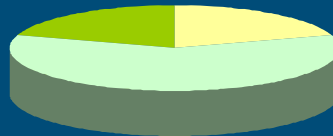
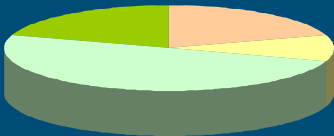
Als dierenwelzijn is gegarandeerd

Als boeren extra investeren in natuurbeheer

Als boeren extra investeren in behoud van landschap

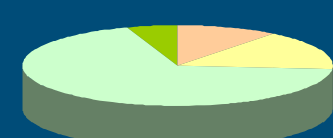
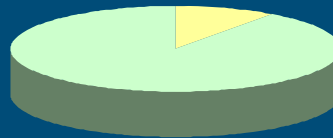
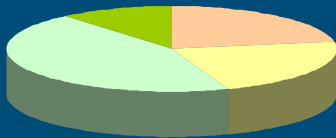
Heavy users

Non users

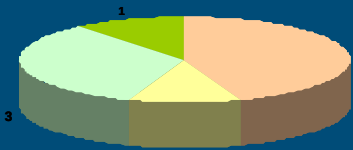
Totaal

Wat vindt u ervan als...

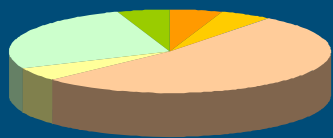
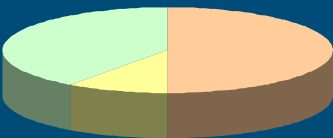
Als boeren een educatietaak vervullen over natuur en voedsel

Als boeren een zorgtaak op zich nemen

Als boeren recreatiemogelijkheden aanbieden

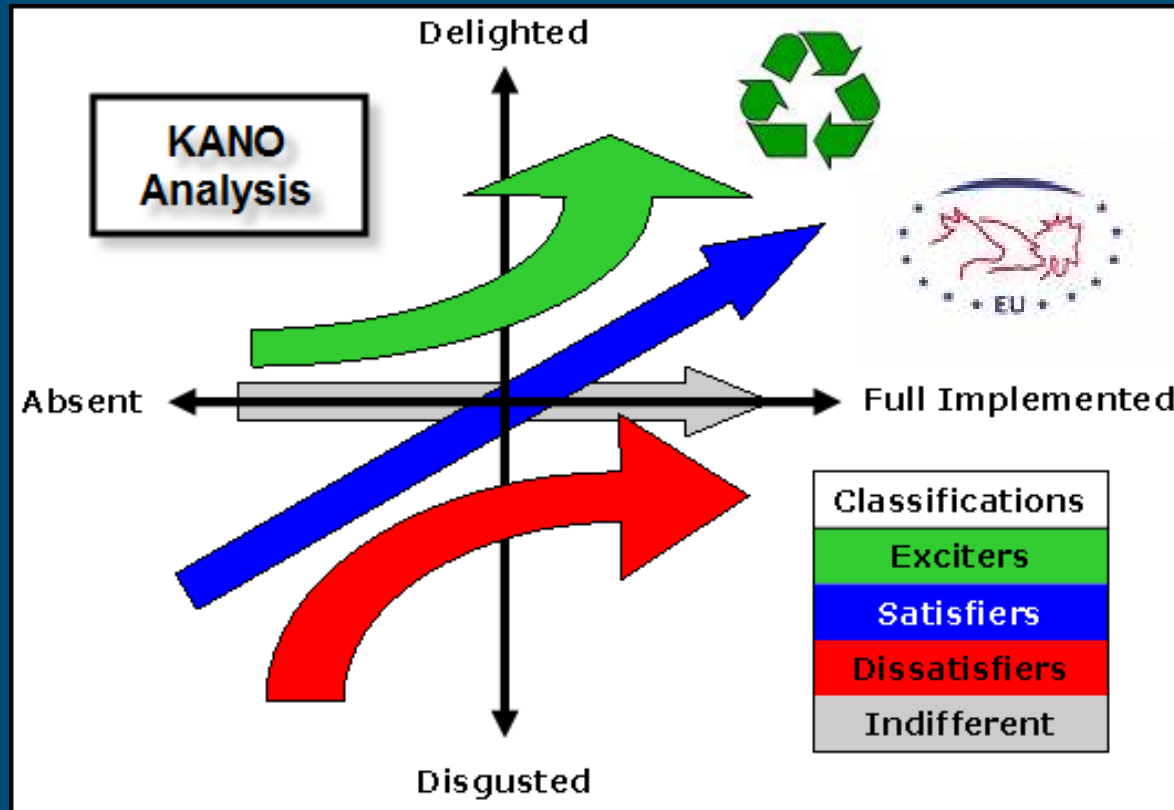

Heavy users

Non users

Totaal

Energiebeheer

Dierenwelzijn

Einddiscussie

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGENUR

White
Tree
Growth through innovation

Boeren zijn met de natuur verbonden

- Er zitten niet veel verschillen tussen de twee groepen respondenten met betrekking tot aandacht voor het milieu en de natuur.
- Een boer heeft nou eenmaal een zekere verantwoordelijkheid voor een goeie natuurlijke omgeving.
- Dat was vroeger al zo, nu is hij zich er hooguit meer bewust van. Dat komt omdat dit soort aspecten van het boerenbestaan door de massaproductie in het gedrang gekomen zijn.

Boeren, natuur en landschap

- Zorg voor de natuur en het landschap is secundair en zeker niet de primaire taak van de boer.
- De non-users gaan er vaker vanuit dat biologische boeren kleinschaliger werken dan de gewone, traditionele boeren en dat er dus logischerwijs ook wel meer aandacht zal zijn voor de natuur.

Conclusie

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGEN UR

White
Tree
Growth through innovation

Vraag 1 – Biologisch en landschap

- De heersende overtuiging in de sector is dat geïnspireerde biologische boeren ‘van nature’ meer voor natuur en landschap betekenen dan de rationele omschakelaars en de gewone boeren.
 - Mede daarom wordt bekeken of een extra vergoeding voor deze groep ondernemers op zijn plaats is.
 - Tegelijkertijd zijn biologische ondernemers op zoek om hun inspanningen op dit gebied ook door consumenten beloond te krijgen, bijvoorbeeld via een toeslag/extra marge op hun producten en/of diensten.

Biologisch: Beter

- De heersende overtuiging bij biologische consumenten is dat biologische boeren beter omgaan met dieren, milieu en natuur dan de gewone boeren.
- Tegelijkertijd moet aangetekend worden dat het sparen van het milieu als beduidend belangrijker ervaren wordt dan zorg voor de natuur en/of het landschap.

Biologisch: sociaal en bewust

- Biologische ondernemers lopen voorop waar het aankomt op het belang van dierenwelzijn, natuur en milieu.
 - Traditionele boeren zijn vooral gericht op productie en winstmaximalisatie en dus minder bezig met deze andere voor hen minder relevante factoren.
- Intuïtief gezien geven de respondenten aan dat biologische boeren vriendelijker en hulpvaardiger zijn, hoger geschoold en bewuster van hun omgeving. Daarom is er meer begroeiing en is de omgeving beter verzorgd dan bij een reguliere boer.

Draagvlak voor extra vergoeding

- Dat betekent dat een extra vergoeding voor biologische ondernemers uit het oogpunt van behoud en onderhoud van natuur en landschap, vanuit overheid of consumenten, als logisch ervaren zal worden.
- Op voorwaarde dat de boeren voldoen aan de hooggespanne verwachtingen rondom hun overtuigingen en levenswijze.

Vraag 2 – Overheid en landschap

- De Overheid wil meer aandacht voor natuur en landschap.
- Primaire producenten spelen daar een belangrijke rol in en kunnen dan ook een vergoeding krijgen voor het uitvoeren van activiteiten die gunstig zijn voor natuur en landschap.

Imago van de gehele landbouw

- In de context van vandaag waarin veel agrariërs hun best doen om aan wensen van consumenten tegemoet te komen en waarin de overheid op grote schaal subsidies beschikbaar stelt in het kader van duurzaamheid is het raadzaam om de resultaten van dit onderzoek ook door te vertalen naar niet biologische boeren en naar de gehele landbouwsector.
- Ook daartoe bieden de resultaten kansen, zeker op het gebied van communicatie. Respondenten geven immers meerdere malen aan dat zij zich realiseren dat hun intuïtieve beelden eigenlijk geen recht doen aan de niet biologische boer.

De moderne boer

- Zij benoemen vele positieve kenmerken rondom de biologische boer en schrijven dat consequent toe aan het feit dat hij moderner zou zijn dan de gewone, traditionele boer die uit routine handelt en die conservatiever is.
- Deze tegenstelling kan heel goed gebruikt worden om te communiceren over de ontwikkeling en vooruitgang in de primaire sector. Het maakt het mogelijk en zinvol om in woord en beeld te communiceren over “de moderne boer” die met duurzaamheid geassocieerd moet gaan worden.
- De moderne boer produceert schoon, zuinig en slim.

Effect op natuur en landschap

- Hiermee kan het imago van de hele primaire sector verbeterd worden. Dat draagt bij aan de maatschappelijke acceptatie van de sector én heeft als effect dat agrariërs willen gaan voldoen aan het positieve beeld dat van hen geschetst wordt in de media, waardoor ze meer aandacht zullen gaan besteden aan o.a. landschap.

Landbouw en milieu

- Eventueel onderscheid maken naar
 - Schone landbouw (bedrijven dringen milieuvervuiling terug door zo min mogelijk gebruik van kunstmatige hulpstoffen, door waterzuivering en hergebruik)
 - Zuinige landbouw (bedrijven besparen zoveel mogelijk water en energie)
 - Innovatieve landbouw (hightech: bedrijven produceren ‘meer’ met ‘minder’ door slim te innoveren en veel te experimenteren met nieuwe technologieën)

Per sector

- Akkerbouw, rundveehouderij, fruitteelt (invloed op natuur en landschap)
 - Wij zorgen voor uw voedsel en streek of landschap
 - Wij zorgen voor uw voedsel en rustmomenten
- Sierteelt (binnen of buiten, kleine oppervlakte)
 - Wij zorgen voor een sterk en gezond binnen- en buitenklimaat (schone grond en lucht buiten, natuurlijke kracht in huis of tuin)
- Kassen en intensieve veehouderij (negatieve invloed op landschap)
 - Wij zorgen voor genoeg voedsel voor ons allemaal, nu en in de toekomst, door met minder ruimte, energie en water meer, beter, gezonder en schoner te produceren.

Aandacht trekken voor natuur en landschap

Marketing en Communicatie

Biologisch

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGENUR

White
Tree
Growth through innovation

Wat je doet of...?

- Biologische boeren zijn voorlopers, gericht op de lange termijn. Ze produceren voldoende maar zijn ook bewust bezig met dierenwelzijn, milieu en natuur. Ze zijn in feite de meest vergevorderde landbouwondernemers van allemaal.
- Het gaat feitelijk meer om echte aandacht voor milieu, dierenwelzijn en gezonde voeding dan om het simpelweg beperken van kunstmatige meststoffen en bestrijdings-middelen.
- De crux is dat biologische landbouwondernemers niet geforceerd -ten koste van alles- produceren.

...wie je bent?

- Biologische boeren zijn intelligente, sociale mensen die hun werk met overtuiging en plezier doen.

Wat het betekent

- In die zin kan aandacht voor natuur en landschap heel goed dienen als onderbouwing voor de belofte van oprechte interesse in natuur, milieu en alles wat leeft.
 - Het biologisch ideaal gaat veel verder dan het 'platte' niet gebruiken van kunstmatige hulpstoffen en voorkomt het stoffige imago van een biologische boer met een schoffel in zijn hand die niet met zijn tijd is meegegaan.
 - Het geeft een signaal af dat wat er in de toekomst ook gebeurt, de biologische boer niet zomaar iets doet om zijn productie te verhogen. Dat is immers niet zijn primaire drijfveer. En dat is bijzonder goed voor het consumentenvertrouwen.
 - Bovendien heeft deze belofte inhoud, diepgang en overtuigingskracht en biedt het vele aanknopingspunten voor inspirerende concepten.

De biologische boer is in balans

- 'Biologisch' staat voor het tegenovergestelde van gestandaardiseerd, industrieel voedsel.
- Het gaat primair om gezondheid en zingeving. Om een bewuste, geïnteresseerde houding ten opzichte van voeding, milieu en dieren.
- Maak de geïnspireerdheid van deze ondernemers expliciet, dan trek je moderne maatschappelijk bewuste kopers aan.

Biologisch (her)positioneren

- Biologisch ondernemen heeft een breed pallet aan kenmerken en associaties om zich heen. Daar kan veel meer gebruik van gemaakt worden dan nu het geval is.
- Dat zal zorgen voor meer kleur en duidelijkheid in de markt en zal meer doelgroepen en daardoor meer mensen aanspreken.
- Het is dan wel zaak voor elke biologische ondernemer om een enkel speerpunt te kiezen en daar al zijn producten, diensten en communicatie op te baseren.

Daniël de Jong
(ASG - Wageningen UR)

Corrinne Goeneë
(White Tree BV)

Postbus 65
8200 AB Lelystad
0320-293307

daniel.dejong@wur.nl
www.asg.wur.nl

Van Rietlaan 25
3461HW Linschoten
0348-410272
corrinne@whitetree.com
www.whitetree.com

Copyright

© 2009. White Tree BV/ASG – Wageningen UR. Overname van teksten en illustraties is toegestaan mits met bronvermelding ('White Tree/ASG - Wageningen UR')

